

TALOUS

Energia: Ilmastotavoitteet pakottavat Vapon kehittämään uutta liiketoimintaa energiaturpeen tilalle

Vapo luo nahkansa uudestaan

Kymmenen vuoden päästä energiaturve tuo vain rippeet turveyhtiö Vapon liikevaihdosta, sanoo toimitusjohtaja Vesa Tempakka.

Jarno Hartikainen HS

VALTION turveyhtiö Vapo on kesellä muodonmuutosta. Turpeen polttaminen Suomessa loppuu lähitulevaisuudessa, joten Vapo yrittää rakentaa uusia bisneksiä hiipuvan polttoturvetuotuksen tilalle. Turvetta yhtiö ei ole hylkäämässä, mutta siitä pitäisi saada elanto nykyistä ympäristöystävällisemmällä tavalla.

Syy yhtiön suunnanmuutokseen ovat EU:n ja Suomen ilmastotavoitteet. EU tähtää siihen, että vuonna 2050 koko manner olisi hiilineutraali. Toisin sanoen hiilidioksidipäästöjä saa syntyä vain sen verran, kuin niitä pystytään ilmakehästä sitomaan esimerkiksi metsiin. Hiilidioksidipäästöjä on vähennettävä rajusti kaikilla talouden aloilla.

Suomessa hallitus on asettanut vielä kovemman tavoitteen: hiilineutraalius pitää tavoittaa vuonna 2035. Hallitusohjelman mukaan sähkön ja lämmön tuotannon täytyy olla lähes päästötöntä 2030-luvulla.

Turpeen polttaminen tuottaa enemmän hiilidioksidia kuin kivihien polttaminen, ja vuonna 2018 Suomessa poltettiin 17 miljoonaa kuutiota turvetta lähinnä lämpövoimaloissa. Turpeella tuotettiin alle viisi prosenttia kaikesta Suomessa käytetystä energiasta. Hiilineutraalius edellyttää, että säännöllisen turpeen polttamisen on loputtava.

Se ei kuitenkaan tarkoita kuoliniskua Vapolle, vakuuttaa toimitusjohtaja Vesa Tempakka.

"Me pystymme sen kanssa elämään."

Energiaturpeen osuus on noin neljännes Vapon liikevaihdosta.

"Kun mennään 2030-luvulle, se on enää yksittäisiä prosentteja", Tempakka sanoo.

MYLLERRY Vapossa lähti liikkeelle toden teolla keväällä 2018. Silloin yhtiölle luotiin uusi strategia, jonka tavoitteena on vähentää riippuvuutta energiaturpeesta.

Yksi bisnes, jonka varaan Vapo tulevaisuudessa laskee, ovat kasvualustat. Tempakka sanoo, että ruuan kasvattaminen kontrolloiduissa olosuhteissa – kasvi-huoneissa, tehtaissa, vertikaaliviljelmissä – on maailmalla kasvava trendi, ja suuria kasvuhuoneita rakennetaan joka puolella maailmaa. Yksi syy tähän on tuotannon tehokkuus.

"Jos katsotaan esimerkiksi tomaatin viljelyä Espanjassa, niin

Toimitusjohtaja Vesa Tempakka Vapon Vantaan-toimipisteen valvomossa. Ruudulla näkyy reaaliaikaista kuvaa Ilomantsista, jonne rakentuu Vapon aktiivihiihtitehdas.

Jos teet sen ulkona, se kuluttaa noin 80 litraa vettä per kilo. Jos teet sen kasvihuoneessa, se kuluttaa noin kahdeksan litraa per kilo", Tempakka sanoo.

Jo nykyisellään noin puolet yhtiön liikevaihdosta tulee kasvualustoista. Vuoden alussa astui voimaan yrityskauppa, jossa Vapon omistama Kekkila yhdistyi hollantilaisen BVB Substratin kanssa. Syntyi Kekkila-BVB, joka on alallaan Euroopan suurin yhtiö ja toimii myös Australiassa.

"Meillä on selkeästi tavoite kasvattaa tätä bisnestä vuosi vuodelta. Satsaamme siihen aika tavalla", Tempakka sanoo.

PALVELUT ovat toinen bisnes, johon Vapo haluaa kunnolla mukaan. Tätä varten yhtiö perusti syksyllä Nevel-nimisen yhtiön, jonne siirrettiin Vapon omistama yli 150 energialaitosta sekä 40 kaukolämpöverkkoa. Niiden operointi on Nevelin toiminnan pohja.

Kasvua yhtiö kuitenkin hakee tarjoamalla voimalaitosten operointia kunnille ja teollisuudelle. Vapon omien voimaloiden operointi on keskittetty Vantaalla sijaitsevaan valvomoon. Käytännössä samaan etäohjaukseen voitaisiin ottaa ulkopuolisten laitoksia.

Tempakka uskoo, että palvelulle on kysyntää.

"Jos pienellä kunnalla on oma lämpölaitos, siellä täytyy olla

henkilökunta 24/7. Mutta jos otamme sen täältä ohjaukseen, tarvitsemme sinne henkilökunnan ainoastaan päivä-aikaan, mutta emme iltaisin, öisin tai viikonloppuisin."

"Pystymme sen kanssa elämään."

Toimitusjohtaja Vesa Tempakka Suomen hiilineutraalustavoitteesta.

Nevelin perustamiselle oli myös toinen peruste: napanuora Vapon voimalaitosten ja turvetuotannon välillä haluttiin katkaista.

"Hiilineutraalius on iso tavoite energiyhtiöille, myös Nevelille. Se on vaikea tehdä, jos saman johdon alla ovat polttoaineet, joihin kuuluu myös fossiilisiin luokiteltu turve, ja käyttäjät", Tempakka selittää.

KASVALUSTAT ja voimalaitokset ovat Vapolle jo tuttua liiketoimintaa, mutta Ilomantsiin rakennetaan parhaillaan tehdasta, jonka pitäisi viedä yhtiö uusille vesille. Sinne syntyy Vapon ensimmäinen aktiivihiihtitehdas.

Aktiivihiihtä käytetään esimerkiksi teollisuudessa savukaasujen ja vesilaitoksilla juoma- ja jätevesien puhdistamisessa. Sitä käytetään myös kuluttajatuotteissa kuten imureissa ja autojen sisäilman suodattimissa.

Vapo on jo usean vuoden ajan etsinyt turpeelle uudenlaisia käyttökohteita, ja aktiivihiihi on ensimmäinen, jonka ympärille yhtiö ryhtyy rakentamaan tulevaisuuttaan.

"Turpeesta saadaan erittäin korkealaatuista aktiivihiihtä. Ilomantsissa meillä on erityisen hyvät raaka-ainelähteet aktiivihiihtelle", Tempakka kertoo.

Tehtaan on tarkoitus valmistua vuoden 2020 lopulla. Investoinnin arvo on noin 25 miljoonaa euroa.

Jos tehdas lunastaa siihen kohdistuvat odotukset, lisää on tulossa. Vapolle on jo ympäristöluvut samantyyppisille tehtailla myös Haapavedelle ja Seinäjoelle.

"Tutkimme pitkään teknologiaa ja markkinaa. Näemme, että meillä on mahdollisuus kasvattaa siitä ihan merkittävä bisnes. 2030-luvulla se on vähintään samankokoinen bisnes kuin energiaturve nyt."

PARHAILLAAN Vapo selvittää myös, miten se voisi uudella tavalla hyödyntää maaomistuksiaan. Yhtiö omistaa 80 000 hehtaaria maata eri puolilla Suomea. Turvetuotannosta tästä on noin 30 000 hehtaaria, ja joka

vuosi tuotannosta poistuu 2 000–3 000 hehtaaria.

Näille tuotannosta poistuvilla alueilla Vapo selvittää nyt mahdollisuuksia rakentaa tuulivoimaloita. Monella tapaa edellytykset ovat kunnossa: alueet ovat isoja ja yhtenäisiä, hyvien teiden päässä ja yleensä kaukana asutuksesta.

"Alueet ovat infraltaan sopivia tuulivoimalle. Nyt katsotaan, ovatko ne muutenkin", Tempakka kertoo.

Hän arvioi, että lupaavia kohteita on parikymmentä ennen kaikkea Pohjanmaalla ja Keski-Suomessa.

TURPEEN alamäki Suomessa näyttää vääjäämättömältä. Vaikka turpeen polttaminen lisääntyi vuonna 2018 reilusti edellisvuodesta, trendi näyttää alaspäin.

Syy on ennen kaikkea EU:n päästökaupan. Vähän yli kahdessa vuodessa päästöoikeuden hinta on viisinkertaistunut, ja yhden hiilidioksiditonin päästämistä ilmakehään joutuu nyt maksamaan noin 25 euroa. Tämä on nostanut suuripäästöisen turpeen käytön kustannuksia.

"Turve on jo nyt kallimpaa kuin puupolttoaine. Aina kun mahdollista, teollisuus käyttää puuta turpeen sijasta."

Tästä syystä Vapo ilmoitti perjantaina lopettavansa tuotannon 90 alueella. Samalla yhtiö teki turvemaidensa arvoon 30 miljoonan euron alaskirjauksen. Toisin sanoen turvevarantojen kirjanpidollista arvoa yhtiön taaseissa laskettiin.

HALLITUSOHJELMAN mukaan turpeen energiakäyttö vähintään puolitetaan vuoteen 2030 mennessä. Tempakka arvioi, että tämä tapahtuu nopeammin.

"Sanoinen, että energiaturpeen käyttö puolittuu viime vuoden tasosta todennäköisesti vuoteen 2025 mennessä. Se tapahtuu ihan nykykeinoilla, nykyisellä päästöoikeuden hinnalla ja nykyisellä energiaturpeen verolla."

Tähän tiivistyy Vapon viesti hallituspuoleille, joiden on ensi vuonna tarkoitus sopia suuresta energiaveroremontista.

Kenties kovin riita neuvotteissa käydään energiaturpeen verotuksesta.

Turpeelle on asetettu oma vero, joka ei määräydy energiasisällön ja päästöjen perusteella, toisin kuin kivihien ja maakaasun kohdalla. Turpeen poltosta maksetaan siksi veroa olennaisesti vähemmän. Valtiovarainministeriön mukaan tuen suuruus vuonna 2018 oli 150 miljoonaa euroa.

Vapon viesti on, ettei verotukeen pidä koskea, sillä se kirittäisi energiyhtiöiden ja metsäteollisuuden kilpailua raaka-aineesta, kun yhä järeämpää puuta kannattaa myydä polttoon.

"Vapolle se ei ole niin iso ongelma kuin metsäteollisuudelle."